

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Кафедра спеціальної психології, колекційної та інклюзивної освіти
Кафедра практичної психології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-методичної та навчальної роботи

О.Б.Жильцов
20 16 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Психологія (інтегрований курс)
(шифр і назва навчальної дисципліни)

галузь знань 23 соціальна робота

спеціальність 231 «Соціальна робота (соціальна педагогіка)
(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація _____
(назва спеціалізації)

інститут, факультет, відділення Інститут людини
(назва інституту, факультету, відділення)

2016 – 2017 навчальний рік

Робоча програма «Психологія» для студентів за спеціальністю «Соціальна робота (соціальна педагогіка)».

Розробники: О.В. Петрунко, доктор психологічних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри практичної психології
І.І. Савенкова, доктор психологічних наук, професор кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка
В.Ю. Омелянович, доктор медичних наук, доцент кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка
Ю.Д. Залісна, доцент кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри практичної психології

Протокол від “30” серпня 2016 року №1

Завідувач кафедри практичної психології _____ О.М. Лозова

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти

Протокол від “30” серпня 2016 року № 1

Завідувач кафедри спеціальної психології,
корекційної та інклюзивної освіти _____ О. В. Мартинчук

Розподіл годин звірено з робочим планом. Структура типова.

Заступник директора Інституту людини _____ Н. А. Клішевич

ЗМІСТ

Пояснювальна записка

Структура програми навчальної дисципліни

I. Опис предмета навчальної дисципліни

II. Тематичний план навчальної дисципліни

III. Програма

Модуль I. Експериментальна психологія

Модуль II. Основи психосоматики

Модуль III. Психопатологія

IV. Навчально-методична карта дисципліни «Психологія»

V. Плани семінарських занять

VI. Завдання для самостійної роботи

Картка самостійної роботи студента

VII. Система поточного та підсумкового контролю

VIII. Методи навчання

IX. Методичне забезпечення курсу

X. Питання до іспиту

XI. Рекомендована література

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Робоча навчальна програма з дисципліни «Психологія» є нормативним документом Київського університету імені Бориса Грінченка, який розроблено кафедрою спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти та кафедрою практичної психології на основі освітньо-професійної програми підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня відповідно до навчального плану для спеціальності «Соціальна робота (соціальна педагогіка)» денної форми навчання.

Робочу навчальну програму укладено згідно з вимогами Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС). Програма визначає обсяги знань, які повинен опанувати здобувач другого (магістерського) рівня відповідно до вимог освітньо-професійної характеристики, алгоритму вивчення навчального матеріалу дисципліни «Психологія, необхідне методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень студентів.

Курс «Психологія» підготовлений для здобувачів другого (магістерського) рівня за спеціальністю «Соціальна педагогіка».

Навчальна дисципліна складається з трьох модулів «Експериментальна психологія», «Основи психосоматики», «Патопсихологія»

Мета курсу – ознайомлення здобувачів другого (магістерського) рівня із методологією психологічного експерименту, висвітлення особливостей планування, організації, проведення експериментального дослідження психіки, розгляд можливостей обробки та інтерпретації експериментальних даних, а також підготовка студентів до практичної експертної та корекційної роботи, в якій має реалізуватися індивідуальний підхід, враховуватись внутрішня та зовнішня детермінація, а також, мають співвідноситись природні та соціальні чинники поведінки людини.

Завдання курсу:

- надати здобувачам другого (магістерського) рівня інформацію про історію розвитку експерименту в психології, місце експериментальної психології в системі наукового знання, особливості становлення експериментального методу в психології;
- ознайомити із необхідними та обов'язковими вимогами до знань і вмінь експериментатора, деонтологією дослідницької діяльності;
- ознайомити із теорією і практикою експерименту: типами експериментів та їх особливостями, структурою експериментального дослідження, його плануванням і процедурами, методами виміру експериментального ефекту та опрацювання результатів;
- озброїти практичними прийомами планування, організації та проведення експериментів, інтерпретації і репрезентації результатів;
- ознайомити з класичними експериментальними дослідженнями, проведеними в різних галузях психологічної науки;
- ознайомити з загальною психопатологічною симптоматологією;
- ознайомити зі структурою та основними психодіагностичними ознаками психопатологічних синдромів;
- розглянути етіології та патогенезу розладів психіки та поведінки внаслідок органічного ураження головного мозку;
- розглянути етіологію та патогенез розладів психіки та поведінки внаслідок вживання психоактивних речовин;

- сформувати навичок проведення структурованої клінічної співбесіди з хворими на розлади психіки та поведінки;
- отримати досвіду застосування окремих методів дослідження в психологічній практиці прикладного й наукового дослідження;
- ознайомити здобувачів другого (магістерського) рівня з особливостями планування психологічного дослідження, обробки та інтерпретації його результатів.

Вивчення курсів дисципліни спрямовані на **формування таких фахових компетентностей:**

- застосовувати отримані знання з психопатології на практиці;
- самостійно структурувати клінічну співбесіду з пацієнтом;
- самостійно аналізувати результати клінічної співбесіди та дослідження з формулюванням провідного психопатологічного синдрому;
- сформулювати та обґрунтувати передбачуваний діагноз в межах сучасної міжнародної класифікації розладів психіки та поведінки;
- вивчити та самостійно проаналізувати медичну документацію хворого на розлади психіки та поведінки;
- визначати рекомендований в конкретному випадку метод терапії.
- здатність вивчати об'єкти і процеси з точки зору соціоекономічних та культурно-історичних умов їх виникнення;
- здатність вибудовувати соціальну взаємодію на принципах толерантності;
- здатність до самовдосконалення та саморозвитку на основі рефлексії своєї діяльності;
- здатність розуміти та сприймати етичні норми поведінки відносно осіб з порушеннями психофізичного розвитку;
- розуміння необхідності та дотримання норм здорового способу життя;
- володіння базовими уявленнями про основи психосоматики, що сприяють розвитку загальної культури й соціалізації особистості дитини з порушеннями психофізичного розвитку;
- здатність використовувати інноваційні технології в практичній діяльності;
- володіння практичними способами пошуку наукової і професійної інформації з використанням сучасних комп'ютерних засобів, мережевих технологій, баз даних і знань;
- володіння дослідницькими навичками щодо вивчення актуальних проблем розвитку психології аномального розвитку в сучасному світі;
- володіння уявленнями про психологічні особливості осіб з порушеннями психофізичного розвитку, розуміння значення комплексного підходу у наданні корекційної та психотерапевтичної допомоги;
- володіння сучасними уявленнями про психологічне супроводження осіб, які мають психосоматичні порушення;
- володіння уявленнями про методи дослідження в психосоматиці;
- здатність до психологічного супроводження осіб із психосоматичними порушеннями;
- здатність розуміти високу соціальну значущість професії, відповідально і якісно виконувати професійні завдання, дотримуючись принципів професійної етики;
- здатність брати участь у міждисциплінарній та міжвідомчій взаємодії спеціалістів у вирішенні професійних завдань у галузі психолого-педагогічної діяльності з метою розробки і впровадження індивідуальної програми розвитку дитини;
- володіння сучасними технологіями діагностики і організації наукового дослідження у своїй професійній діяльності на основі комплексного підходу до вирішення проблем

- професійної діяльності;
- здатність організовувати та здійснювати реабілітаційну, корекційну, розвивальну та психотерапевтичну роботу з особами, які мають порушення психофізичного розвитку з урахуванням структури порушення, вікових та індивідуальних особливостей осіб, вимог освітніх стандартів, програм навчання та виховання в умовах інклюзивної освіти;

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення дисципліни, становить 180 год., із них: 26 год. – лекції, 18 год. – семінарські заняття, 4 год – практичних, 120 год. – самостійна робота, 12 год. – модульний контроль. Вивчення здобувачами вищої освіти навчальної дисципліни «Психологія» закінчується складанням екзамену.

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення модуля «Експериментальна психологія» становить 60 год., із них 10 год. – лекції, 6 год. – семінарські заняття, 40 год. – самостійна робота, 4 год. – модульний контроль. Вивчення навчальної дисципліни "Експериментальна психологія" завершується складанням заліком.

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення модуля «Основи психосоматики» становить 60 год., із них 10 год. – лекції, 6 год. – семінарські заняття, 40 год. – самостійна робота, 4 год. – модульний контроль. Вивчення навчальної дисципліни "Основи психосоматики" завершується складанням заліком.

Обсяг модулю «Патопсихологія»: програма складається з 2 змістовних модулів (2 кредити) – 60 годин: 6 годин лекційних, 6 годин семінарських, 4 години практичних, модульного контролю – 4 години, 40 годин самостійної роботи. Вивчення студентами модулю «Психопатологія» завершується складанням заліку.

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 6	Галузь знань 23 «Соціальна робота»	нормативна	
Модулів – 3	Спеціальність 231 «Соціальна робота (соціально-педагогіка)»	Рік підготовки	
Змістових модулів – 6		5-й	-
		Семестр	
Загальна кількість годин – 180		9-10	-
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 2	Освітньо-професійний рівень: <u>другий (магістерський)</u>	Лекції	
		26 год.	-
		Практичні, семінарські	
		22 год.	-
		Семестровий контроль	
		30 год.	-
		Самостійна робота	
		90 год.	-
		Модульний контроль	
12			
Вид контролю:			
Залік, екзамен			

II. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Назви теоретичних розділів	Кількість годин						
		Разом	Аудиторних	Лекцій	Практичних	Семинарських	Самостійна робота, підготовка до ітиту	Модульний контроль
МОДУЛЬ I. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ								
Змістовий модуль I. Вступ до експериментальної психології								
1.	Предмет і завдання експериментальної психології Загальнонаукові методи дослідницької роботи	7	2	2			5	
2	Типи експериментів у психології	11	4	2		2	5	
	Модульна контрольна робота	2	-	-	-	-	-	2
<i>Разом</i>		18	6	4		2	10	2
Змістовий модуль II. Організація експерименту в психології								
3	Стратегії формування вибірки. Надійність і валідність експериментального дослідження	12	2	2			10	
4	Структура експериментального дослідження	14	4	2		2	10	
5	Аналіз та інтерпретація результатів експериментів. Узагальнення та представлення результатів експериментальних досліджень	16	4	2		2	10	
	Модульна контрольна робота	2	-	-	-	-	-	2
<i>Разом</i>		42	10	6		4	30	2
МОДУЛЬ II. ОСНОВИ ПСИХОСОМАТИКИ								
Змістовий модуль III. Вступ до психосоматики								
	Предмет і завдання психосоматики. Фундаментальні поняття психосоматики.	13	3	2		1	5	
	Клінічні прояви психосоматичної єдності.	14	4	2		2	5	
	Модульна контрольна робота	2						2
<i>Разом</i>		29	7	4		3	10	2
Змістовий модуль IV.								

Основні симптоми та синдроми психосоматичних розладів							
Основні симптоми та синдроми психосоматичних розладів.	15	5	4		1	5	
Психосоматична єдність людини, підходи.	14	4	2		2	5	
Модульна контрольна робота	2						2
<i>Разом</i>	31	9	6		3	10	2
МОДУЛЬ III. ПСИХОПАТОЛОГІЯ							
Змістовий модуль V. ЗАГАЛЬНА ПСИХОПАТОЛОГІЯ							
Основи загальної психопатології.	24	4	2	2	-	10	-
Сучасні наукові погляди на етіологію розладів психіки та поведінки	12	2	-	-	2	10	-
Модульна контрольна робота							2
<i>Разом</i>	28	6	2	2	2	20	2
Змістовий модуль VI. ПРИВАТНА ПСИХОПАТОЛОГІЯ							
Психопатологія психічних розладів внаслідок вживання психоактивних речовин	14	4	2	-	2	10	-
Психопатологія непсихотичних психічних розладів	16	6	2	2	2	10	-
Модульна контрольна робота	2	-	-	-	-	-	2
<i>Разом</i>	32	10	4	2	4	-	2
Підготовка до іспиту	-	-	-	-	-	30	-
<i>Разом за навчальним планом</i>	180	48	26	4	18	120	12

МОДУЛЬ І. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

ІІ. ПРОГРАМА

Змістовий модуль І ВСТУП ДО ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Лекція 1. Предмет і завдання експериментальної психології Загальнонаукові методи дослідницької роботи (2 год.)

Місце експериментальної психології в системі наук. Визначення експериментальної психології. Предмет і завдання експериментальної психології. Розвиток ідей і гіпотез в експериментальній психології. Поняття про методологію, метод, методику. Система психологічних методів. Класифікація й методів психологічного дослідження (теоретичні, емпіричні, статистичні). Порівняльна характеристика загальнонаукових дослідницьких методів: спостереження, вимір і експеримент. Принципи наукового дослідження психіки: загальні (детермінізму, єдності свідомості та діяльності, розвитку, системного підходу та ін.) та спеціальні (принцип репрезентативності об'єкта дослідження, валідності предмета дослідження, надійності експериментальних умов, інваріантності результату, зв'язку теорії із практикою та ін.).

Розвиток та становлення експериментальної психології. Успіхи нейрофізіології в ХХ ст. Психофізика. Психофізіологія відчуттів (Г. Фехнер, Г. Гельмгольц та ін.). Біхевіоризм і експериментальна психологія. Розвиток експериментальної психології. Вплив гештальтпсихології на розвиток експериментальної психології. З. Фрейд і його вплив на експериментальну психологію. Когнітивісти та експериментальна психологія. Розвиток вітчизняної експериментальної психології. Різні підходи до розуміння сутності експерименту і його структури (Л. С. Виготський, Г. С. Костюк, О. М. Леонт'єв, С. Д. Максименко, С. Л. Рубінштейн та ін.). Експериментальна психологія на сучасному етапі: предмет і завдання. Тенденції розвитку й основні проблеми експериментального методу в психології.

Основні поняття теми: наука, наукове мислення, неекспериментальні дослідження, емпіричне знання, теорія, теоретичне знання, верифікація, фальсифікація, метод, дослідження, факт, предмет, об'єкт, детермінізм, ідеографічний підхід, номотетичний підхід, бесіда, інтерв'ю, опитування, контент-аналіз, аналіз продуктів діяльності, проєктивні методи, експериментальна психологія, психофізика, гештальтпсихологія, психоаналіз, когнітивна психологія.

Лекція 2. Типи експериментів у психології (4 год.)

Типологія експерименту: залежно від можливості реалізації на практиці (реальний та уявний), залежно від місця проведення (лабораторний та природний), залежно від ступеня розробки проблеми (пошуковий, критичний, демонстраційний, експеримент, що уточнює, експеримент, що відтворює), за характером дій дослідника (констатуючий і формуючий). Експеримент "ex-post-facto". Штучний експеримент. Експерименти, які дублюють реальний світ. Експерименти з використанням нееквівалентних груп досліджуваних. Експерименти з одним досліджуваним. Груповий експеримент. Міжгруповий експеримент. Кросіндивідуальний експеримент. Бівалентний експеримент. Багаторівневий експеримент. Ідеальний, чистий, безкінечний експерименти. Експеримент повного збігу. Особливості квазіекспериментального дослідження психіки. Основні типи квазіексперименту. Умови підвищення валідності даних, що отримані в квазіексперименті. Формуючий експеримент як квазіекспериментальне дослідження психіки.

Основні поняття теми: ідеальне дослідження, польове дослідження, лабораторний експеримент, природний експеримент, пошуковий, демонстраційний та критичний експеримент, констатуючий і формуючий експерименти, штучний експеримент, бівалентність, безкінечність, збіг, квазіексперимент.

Семінар 1. Типи експериментів у психології.

Змістовий модуль II ОРГАНІЗАЦІЯ ЕКСПЕРИМЕНТУ В ПСИХОЛОГІЇ

Лекція 3. Стратегії формування вибірки. Надійність і валідність експериментального дослідження (2 год.)

Генеральна сукупність і експериментальна вибірка. Репрезентативність вибірки. Стратегії відбору досліджуваних в експериментальну вибірку. Випадковий розподіл, або відбір. Попарна стратегія. Серіальне рішення. Підбір максимально схожих індивідів. Підбір однорідних груп. Переваги експерименту з великою кількістю досліджуваних.

Критерії надійності і валідності психологічного експерименту. Зовнішня валідність і внутрішня валідність. Операційна валідність. Умови досягнення надійності і валідності психологічного експерименту. Джерела порушення валідності. Основні фактори, що знижують валідність експерименту (фактори часу, завдання, суб'єктивний фактор).

Основні поняття теми: індивід, популяція, вибірка, досліджуваний, відбір, рандомізація, стратометричний відбір, випадковий відбір, розподіл, надійність, валідність, критерії надійності, критерії валідності, зовнішня валідність, внутрішня валідність, ненадійність, адекватність, індивідуальні розбіжності, систематичне зміщення.

Лекція 4. Структура експериментального дослідження (2 год.)

Система гіпотез в експериментальному дослідженні. Експериментальна гіпотеза та її особливості. Проблема реконструкції психологічної реальності при перевірці гіпотези. Рівні гіпотез: теоретичний, емпіричний, статистичний. Взаємозв'язки між незалежними і залежними змінними і гіпотетичні конструкти як інтерпретаційні компоненти психологічних гіпотез. Принцип фальсифікації і верифікації наукових гіпотез. Джерела гіпотез: гіпотези індуктивні й дедуктивні. Види гіпотез (причинно-наслідкові, функціональної залежності та ін.). Вимоги до формулювання гіпотез. Основні ознаки правильної гіпотези. Види експериментальних гіпотез (за Р. Готтсданкером). Контргіпотеза і третя конкуруюча гіпотеза. Експериментальні і статистичні гіпотези. Гіпотези про відмінність і подібність. Нуль-гіпотеза. Асиметрія висновків при перевірці нуль-гіпотези.

Вимір змінних. Поняття змінної в психологічному дослідженні. Види змінних. Незалежні змінні та їх види. Залежні змінні та їх характеристики. Проміжні змінні та їх особливості. Змінні, що контролюються. Джерела артефактів у маніпулюванні змінними. Психологічні шкали (за С. Стівенсом). Номінальна шкала. Шкала порядку. Шкала інтервалів. Шкала пропорцій. Основні характеристики шкал. Умови застосування шкал.

Характеристика етапів психологічного експерименту. Практика експериментування і можливі методологічні помилки. Планування експерименту. Закон економії доводів. Вибір методів отримання даних. Проблема об'єктивності і надійності експериментальних даних. Обробка і узагальнення результатів експериментального дослідження. Якісна і кількісна обробка результатів експериментування. Проблема інтерпретації результатів експериментального дослідження психіки.

Поняття про планування психологічного експерименту. Умови і форми планування. Типи планування. Змістове і формальне планування. План як експериментальна схема варіювання умов незалежної змінної. Простий план і його різновиди. План з попереднім і підсумковим тестуванням

та умови його використання. План з підсумковим тестуванням. Особливості експериментальних планів для одного досліджуваного. Інтраіндивідуальні, міжгрупові та кросіндивідуальні плани. Гомогенні та гетерогенні експериментальні схеми.

Основні поняття теми: гіпотеза, правильна гіпотеза, індуктивна та дедуктивна гіпотези, нуль-гіпотеза, контр гіпотеза, базові процеси, гіпотеза про абсолютні відношення, альфа – і бета рівні, стан, умова, залежна змінна, незалежна змінна, зовнішня змінна, додаткова змінна, якісні та кількісні змінні, контроль змінних, взаємодія змінних, значення, кореляція, одинична змінна, розширена змінна, базисна змінна, якісна змінна, шкали виміру, номінальна шкала, шкала порядку, шкала інтервалу, шкала пропорцій, числова система з відносинами, емпірична система з відносинами, порядок, номінація, шкалограма, тест, прогностичність, тестові норми, латентно-структурний аналіз, планування, етапи психологічного дослідження, експериментальна схема, протоколювання, об'єктивність, дослідницька програма, дані, інтерпретація результатів, аналіз результатів, повторюваність, звіт, план дослідження, квазіекспериментальний план, факторний план, вплив, факторний план, латинський квадрат, ротаційний план, асиметричний перенос, симетричний перенос, план альтернативних впливів, план ex-post-facto.

Семінар 2. Структура експериментального дослідження

Лекція 5. Аналіз та інтерпретація результатів експериментів. Узагальнення та представлення результатів експериментальних досліджень (2 год.)

Особливості обробки результатів експериментального дослідження в психології. Кількісна і якісна обробка. Визначення стандартного відхилення генеральної сукупності. Частотний розподіл. Сила зв'язку між незалежною та залежною змінними. Т-критерій. Однофакторний дисперсійний аналіз. Двофакторний дисперсійний аналіз. Коефіцієнт кореляції. Поняття про інтерпретацію результатів експерименту. Рівні інтерпретації: змістовий і формальний. Складові інтерпретації експериментальних результатів. Проблема узагальнення результатів дослідження. Типові помилки узагальнення експериментальних даних. Вимоги до складання звіту про результати експериментального дослідження психіки. Складові звіту.

Основні поняття теми: вірогідність, варіація, величина сили зв'язку, Т-критерій, стандартна похибка, F-критерій, стандартні оцінки, кореляційне поле, якісна обробка, ухвалення рішення, висновок, статистичне рішення, помилки першого й другого роду, вірогідність, узагальнення, текст, графік, діаграма, полігон розподілу, гістограма.

Семінар 3. Аналіз та інтерпретація результатів експериментів. Узагальнення та представлення результатів експериментальних досліджень.

III. Навчально-методична карта модулю I «Експериментальна психологія»

Разом: 60 год., лекції – 10 год., семінарські заняття – 6 год., самостійна робота – 40 год., модульний контроль – 4 год.

Модулі	Змістовий модуль I		Змістовий модуль II		
Назва модуля	Вступ до експериментальної психології		Організація експерименту в психології		
Кількість балів за модуль	48		65		
Лекції	1	2	3	4	5
Теми лекцій	Предмет і завдання експериментальної психології Загальнонаукові методи дослідницької роботи (відвідування – 1 бал)	Типи експериментів у психології (відвідування – 1 бал)	Стратегії формування вибірки Надійність і валідність експериментального дослідження (відвідування – 1 бал)	Структура експериментального дослідження (відвідування – 1 бал)	Аналіз та інтерпретація результатів експериментів. Узагальнення та представлення результатів експериментальних досліджень (відвідування – 1 бал)
Семінари		1		2	3
Теми семінарських занять (за участь до 10 балів)		Експеримент у системі методів наукового дослідження Типи експериментів у психології. (16)		Структура експериментального дослідження (1 б)	Аналіз та інтерпретація результатів експериментів. Узагальнення та представлення результатів експериментальних досліджень (1 б)
Самостійна робота	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота 1 (25 балів)		Модульна контрольна робота 2 (25 балів)		
Коефіцієнт перерахування облікованих балів – 113: 1,13					

IV. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль I ВСТУП ДО ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Семінар 1.

Тема: Типи експериментів у психології.

План заняття

I. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Реальний та уявний експерименти.
2. Особливості лабораторного та природного експерименту.
3. Багаторівневий експеримент.
4. Констатуючий і формуючий експерименти.

II. Перевірка виконання самостійної роботи.

III. Навчальна дискусія.

Рекомендована література [2;3;6;7;9; 11;13;16]

Змістовий модуль II ОРГАНІЗАЦІЯ ЕКСПЕРИМЕНТУ В ПСИХОЛОГІЇ

Семінар 2.

Тема: Структура експериментального дослідження (2 год.)

План заняття

I. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Теоретичний етап вивчення проблеми.
 2. Підготовчий етап. Конкретизація змінних, визначення вибірки та числа досліджуваних, розробка методики дослідження.
 3. Реалізація складеної програми.
- II. Перевірка виконання самостійної роботи.
- III. Навчальна дискусія.

Рекомендована література[2;3;5-7;9;13;15;16]

Семінар 3.

Тема: Аналіз та інтерпретація результатів експериментів (2 год.)

План заняття

I. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Особливості обробки результатів експериментального дослідження в психології.
2. Кількісна і якісна обробка даних.
3. Методи обробки експериментальних даних.
4. Поняття про інтерпретацію результатів експерименту..
5. Рівні інтерпретації: змістовий і формальний.
6. Умови вірної інтерпретації даних.
7. Складові інтерпретації експериментальних результатів.
8. Інтерпретація "негативного" результату експерименту.
9. Проблема узагальнення результатів дослідження.
10. Типові помилки узагальнення експериментальних даних.
11. Характеристики, які необхідно враховувати при узагальненні даних.
12. Рамки генералізації характеристик вибірки.
13. Вимоги до складання звіту про результати експериментального дослідження психіки.
14. Помилки при складанні звітів.

15. Види звітів.
16. Форма представлення експериментальних даних.

II. Перевірка виконання самостійної роботи.

III. Навчальна дискусія.

Рекомендована література[3;4;7;11;14;15;]

V. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Змістовий модуль I.

ВСТУП ДО ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Тема 1. Предмет і завдання експериментальної психології

Загальнонаукові методи дослідницької роботи

1. Розкрити взаємозв'язок експериментальної психології з іншими психологічними галузями знань.
2. Охарактеризувати експериментальну психологію, як систему методів та методик, які застосовуються в психологічних дослідженнях.
3. Зробити аналіз відмінностей експериментального дослідження від інших методів (спостереження, бесіда, анкетування).
4. Охарактеризувати самоспостереження, як метод дослідження. Вказати об'єкт і предмет самоспостереження.
5. Назвати основні помилки експериментатора в процесі спостереження (вікові, професійні, тощо).
6. Охарактеризувати основні проблеми тренувальних спостережень. Проблеми фіксації результатів спостереження. Критерії надійності та валідності спостережень. .

Тема 2. Типи експериментів у психології. Експеримент і квазіексперимент

1. Описати недоліки і переваги експериментального дослідження.
2. Надати характеристику фундаментальним, прикладним, комплексним та однофакторним експериментальним дослідженням.
3. Окреслити проблему вивчення неекспериментальних методів та виокремлення серед них експерименту.
4. Описати особливості експериментального дослідження, систематичного спостереження та кореляційного дослідження.
5. Пояснити різницю між реальним та ідеальним експериментами.
6. Надати характеристику експерименту повного співпадіння.
7. Показати, як за допомогою поняття ідеального експерименту визначити, що один спосіб проведення експерименту кращий за інший.
8. Перерахувати, яким чином у штучних експериментах домагаються більшої валідності, ніж в реальних експериментах.

Змістовий модуль II.

ОРГАНІЗАЦІЯ ЕКСПЕРИМЕНТУ В ПСИХОЛОГІЇ

Тема 3. Стратегії формування вибірки.

1. Назвати чотири типи підходів до конструювання груп.
2. Назвати правила формування досліджуваних в групи.
3. Надати приклади артефактів у процесі проведення експериментального дослідження.
4. Описати основні причини порушення зовнішньої валідності (Кемпбел).
5. Описати основні причини порушення внутрішньої валідності.

6. Пояснити, чи можна зробити висновок, що штучний експеримент має низьку валідність у зв'язку з тим, що в ньому не в повній мірі відображуються стресові умови реального життя.

7. Навести приклад супутнього зміщення і показати, яким чином його можна уникнути.

Тема 4. Структура експериментального дослідження

1. Навести приклад визначення проблеми дослідження.
2. Пояснити, у чому складається перевага планування по методу "латинського квадрата" у порівнянні з використанням складного факторного плану.
3. Пояснити сутність методу моделювання. Види моделювання.
4. Охарактеризувати основні види методів виміру.

Тема 5 Узагальнення та представлення результатів експериментальних досліджень

1. Охарактеризувати форми представлення результатів експериментального дослідження.
2. Описати основні вимоги до викладення тексту експериментального дослідження.
3. Описати алгоритм представлення наукової інформації.

VI. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ

Навчальні досягнення із дисципліни «Експериментальна психологія» оцінюються за Європейською кредитно трансферно-накопичувальною системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти (п. IV), де зазначено види й терміни контролю. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переведення у європейську (ЄКТС) шкалу подано у табл. 7.1, табл. 7.2.

Таблиця 7.1

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю Система оцінювання навчальних досягнень студентів (форма підсумкового контролю – залік)

№	Вид діяльності	Максимальна кількість балів за один вид роботи
1	Відвідування лекцій	5
2	Відвідування семінарських занять	3
3	Робота на семінарському занятті	30
4	Самостійна робота	25
5	Модульна контрольна робота	50
	Всього	113
	Коефіцієнт	1,13

У процесі оцінювання навчальних досягнень застосовуються такі методи:

- **Методи усного контролю:** індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, екзамен.
- **Методи письмового контролю:** модульне письмове тестування; підсумкове письмове тестування, звіт, реферат, есе.

- **Комп'ютерного контролю:** тестові програми.
- **Методи самоконтролю:** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Таблиця 7.2

Порядок переведення рейтингових показників успішності

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90 – 100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з. можливими незначними недоліками
B	82 – 89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75 – 81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69 – 74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності.
E	60 – 68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35 – 59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання.
F	1 – 35 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивчення курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни.

Кожний модуль включає бали за поточну роботу на семінарських, практичних заняттях, виконання самостійної роботи, модульну контрольну роботу.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в режимі комп'ютерної діагностики або з використанням роздрукованих завдань.

Реферативні дослідження та есе, які виконує студент за визначеною тематикою, обговорюються та захищаються на семінарських.

Модульний контроль знань магістрантів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- ✓ своєчасність виконання навчальних завдань;
- ✓ повний обсяг їх виконання;
- ✓ якість виконання навчальних завдань;
- ✓ самостійність виконання;
- ✓ творчий підхід у виконанні завдань;
- ✓ ініціативність у навчальній діяльності.

VII. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

• *Словесні*: лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.

• *Наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація.

• *Практичні*: вправи.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

VIII. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

- ✓ опорні конспекти лекцій;
- ✓ навчальні посібники;
- ✓ робоча навчальна програма;
- ✓ збірка тестових і контрольних завдань для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів;
- ✓ засоби підсумкового контролю (комп'ютерна програма тестування, комплект друкованих завдань для підсумкового контролю);
- ✓ завдання для ректорського контролю знань студентів з навчальної дисципліни «Експериментальна психологія».

IX. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Анастаси А., Урбина С. Психологическое тестирование. — СПб.: Питер, 2001. — 688 с.
2. Бондарчук О. І. Експериментальна психологія: Курс лекцій. — К.: МАУП, 2003. — 120.
3. Ганзен В. А., Балин В. Д. Теория и методология психологического исследования: Практ. уководство. — СПб.: СПбГУ, 1991.
4. Гласс Дж., Стенли Дж. Статистические методы в педагогике и психологии. — М.: Прогресс, 1976.
5. Горбунова В.В. Стратегії та плани експериментального дослідження // Горбунова В.В. Експериментальна психологія в схемах і таблицях. — К.: Професіонал, 2007. — С. 105-129.
6. Готтсданкер Р. Основы психологического эксперимента. — М.: Изд-во МГУ, 1982. — 464 с.
7. Дружинин В. Н. Структура и логика психологического исследования. — М.: ИП РАН, 1994. — 164 с.
8. Дружинин В. Н. Экспериментальная психология. — СПб.: Питер, 2000. — 286 с.
9. История становления и развития экспериментально-психологических ис-

следований в России: Сб. науч. тр. / Под ред. Б. Ф. Ломова, Е. А. Будиловой, В. А. Кольцовой. — М.: Наука, 1990. — 216 с.

Додаткова:

1. Андреева Г.М. Методологические проблемы экспериментального метода в социальных науках (вступительная статья) // Кэмпбелл Д. Модели экспериментов в социальной психологии и прикладных исследованиях. — СПб: “Социально-психологический центр”, 1996. — С. 5-26.
2. Андреева Г.М. Социальная психология. - М.: Изд-во Моск. ун-та, 1988.
3. Битянова М.Р. Методика наблюдения взаимодействий Р.Бейлза // www.sociograd.ru/artfiles/1427/bales.doc
4. Бурлачук Л. Ф. Словарь-справочник по психодиагностике. — СПб.: Питер, 2000. — 528с.
5. Бьюль А., Цефель Р. SPSS: искусство обработки информации. — Спб.: ООО аСофтЮП, 2001. — 608 с.

МОДУЛЬ 2

ОСНОВИ ПСИХОСОМАТИКИ

II. ПРОГРАМА

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ III. ВСТУП ДО ПСИХОСОМАТИКИ

Тема 1. Предмет і завдання психосоматики. Фундаментальні поняття психосоматики.

Предмет і завдання психосоматики. Методи дослідження в психосоматиці. Принципи та етапи клінічного опитування пацієнта. Феноменологія психосоматичних проявів. Феноменологічний принцип обстеження хворого.

Семінар 1. Фундаментальні поняття психосоматики.

Рекомендована література: [11, 18, 26, 27, 30, 42].

Тема 2. Клінічні прояви психосоматичної єдності.

Принципи розрізнення психосоматичних та соматопсихічних феноменів. Характеристика психосоматичного та соматопсихічного напрямку. Теорії психосоматичного та соматопсихічного напрямку.

Семінар 2. Клінічні прояви психосоматичної єдності.

Рекомендована література: [11, 18, 26, 27, 30, 42].

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ IV. ОСНОВНІ СИМПТОМИ ТА СИНДРОМИ ПСИХОСОМАТИЧНИХ РОЗЛАДІВ

Тема 3. Основні симптоми та синдроми психосоматичних розладів.

Симптоми порушення в сфері сприйняття, межа між нормою й патологією. Симптоми порушення в сфері мислення. Ознаки патології в ділянці емоцій. Порушення волі, ознаки енергетичного зниження. Патологія потягів: питання норми й патології.

Семінар 3. Основні симптоми та синдроми психосоматичних розладів.

Рекомендована література: [11, 23, 30, 32, 35, 37, 38, 40, 42].

Тема 4. Психосоматична єдність людини, підходи.

Ознаки порушення психіки та сома тики. Клінічні й експериментальні способи визначення глибини ураження психічних функцій. Порушення свідомості. Межа між нормою та патологією.

Семінар 4. Психосоматична єдність людини, підходи.

Рекомендована література: [11, 23, 30, 32, 35, 37, 38, 40, 42].

Тема 5. Порушення психіки при соматичних захворюваннях.

Психічне реагування на хворобу й психологія соматичного пацієнта. Типи психічного реагування. Місце психічного фактору в соматичній патології. Передумови формування психосоматичних захворювань. Психологічні особливості хворих при різних соматичних захворюваннях, дефектах тіла й органів чуття.

Семінар 5. Порушення психіки при соматичних захворюваннях.

Рекомендована література: [11, 23, 30, 32, 35, 37, 38, 40, 42].

III. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінар 1. Фундаментальні поняття психосоматики.

Предмет і завдання психосоматики. Методи дослідження в психосоматиці. Принципи та етапи клінічного опитування пацієнта. Феноменологія психосоматичних проявів. Феноменологічний принцип обстеження хворого.

Рекомендована література: [11, 18, 26, 27, 30, 42].

Семінар 2. Клінічні прояви психосоматичної єдності.

Принципи розрізнення психосоматичних та соматопсихічних феноменів. Характеристика психосоматичного та соматопсихічного напрямку. Теорії психосоматичного та соматопсихічного напрямку.

Рекомендована література: [11, 18, 26, 27, 30, 42].

Семінар 3. Основні симптоми та синдроми психосоматичних розладів.

Симптоми порушення в сфері сприйняття, межа між нормою й патологією. Симптоми порушення в сфері мислення. Ознаки патології в ділянці емоцій. Порушення волі, ознаки енергетичного зниження. Патологія потягів: питання норми й патології.

Рекомендована література: [11, 23, 30, 32, 35, 37, 38, 40, 42].

IV. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Самостійна робота враховує відповідь у вигляді доповіді на 1 запитання та відповідь на 2 питання (блок тестових завдань).

Самостійна робота № 1. Предмет та завдання психосоматики.

- I. 1. Обґрунтувати порядок психосоматичного дослідження.
- II. Тестові завдання: оберіть одну правильну відповідь із запропонованих варіантів:
 2. Синонімом до поняття «психосоматична психологія» є:
 - а) фізіологічна психологія;
 - б) патологічна психологія;
 - в) анатомічна психологія;

г) структурна психологія.

3. Об'єктом психосоматики є:

- а) людина з проблемами виховання;
- б) людина з проблемами навчання;
- в) людина з проблемами адаптації;
- г) людина з проблемами соціалізації.

4. Методологія психосоматики визначається:

- а) філософським рівнем;
- б) загальнонауковим рівнем;
- в) конкретно-науковим рівнем;
- г) історичним рівнем.

5. Метою психосоматичного дослідження є:

- а) генетичний принцип;
- б) принцип індивідуалізації дослідження;
- в) принцип вивчення конкретної особистості;
- г) психофізичний принцип.

Основна література: [11, 18, 26, 27, 30, 42].

Самостійна робота №2. Клінічні прояви психосоматичної єдності.

I. Охарактеризувати клінічні прояви психосоматичної єдності.

II. Тестові завдання: оберіть одну правильну відповідь із запропонованих варіантів:

2. Модель Гіппократа базується на принципі:

- а) «не нашкодь»;
- б) «роби добре»;
- в) «дотримуйся обов'язку»;
- г) «поважай права та переваги особистості».

3. Модель Парацельса базується на принципі:

- а) «не нашкодь»;
- б) «роби добре»;
- в) «дотримуйся обов'язку»;
- г) «поважай права та переваги особистості».

4. Деонтологічна модель базується на принципі:

- а) «не нашкодь»;
- б) «роби добре»;
- в) «дотримуйся обов'язку»;
- г) «поважай права та переваги особистості».

5. Біоетика базується на принципі:

- а) «не нашкодь»;
- б) «роби добре»;
- в) «дотримуйся обов'язку»;
- г) «поважай права та переваги особистості».

Основна література: [11, 23, 30, 32, 35, 37, 38, 40, 42].

Самостійна робота №3. Основні синдроми та симптоми психосоматичних розладів.

I. Охарактеризувати основні синдроми та симптоми психосоматичних розладів.

II. Тестові завдання: оберіть одну правильну відповідь із запропонованих варіантів:

2. Психосоматика має значний вплив на розвиток наступних галузей медицини, окрім:
 - а) психіатрії;
 - б) травматології;
 - в) неврології;
 - г) нейрохірургії.

3. Теоретичні та практичні проблеми якої спеціальності не можуть розроблятися без психосоматики:
 - а) фітотерапії;
 - б) фізіотерапії;
 - в) психотерапії;
 - г) променевої терапії.

4. Психосоматика має значний вплив на розвиток наступних загальнотеоретичних питань психології, окрім:
 - а) аналізу компонентів, які входять до складу психічних процесів;
 - б) вивчення співвідношення розвитку та розпаду психіки;
 - в) розробки філософсько-психологічних проблем;
 - г) встановлення ролі особистісного компоненту у структурі різних форм психічної діяльності.

Основна література: [1, 3, 5, 7, 9, 14, 15, 25, 29, 10, 32, 34, 39, 40].

Самостійна робота № 4. Соматопсихічні розлади. Психосоматичні розлади.

I. Охарактеризувати соматопсихічні та психосоматичні розлади.

II. Тестові завдання: оберіть одну правильну відповідь із запропонованих варіантів:

2. Теоретичні та практичні проблеми якої спеціальності не можуть розроблятися без психосоматики:
 - а) фітотерапії;
 - б) фізіотерапії;
 - в) психотерапії;
 - г) променевої терапії.

3. Ким був запропонований термін «біоетика»?
 - а) Доссе;
 - б) Хайдеггером;
 - в) Поттером;
 - г) Юдіним.

4. Психосоматика має значний вплив на розвиток наступних загальнотеоретичних питань психології, окрім:
 - а) аналізу компонентів, які входять до складу психічних процесів;

- б) вивчення співвідношення розвитку та розпаду психіки;
- в) розробки філософсько-психологічних проблем;
- г) встановлення ролі особистісного компонента у структурі різних форм психічної діяльності.

5. Яка етична модель у психосоматиці отримала найбільший розвиток за останню чверть XX століття?

- а) модель Гіппократа;
- б) біоетика;
- в) деонтологічна модель;
- г) модель Парацельса.

Основна література: [2, 3, 4, 5, 7, 9, 11, 14, 18, 17, 19, 20, 23, 25, 34, 41, 43].

Самостійна робота № 5. Основні симптоми та синдроми розладів психіки: особистість, розлади особистості.

I. Охарактеризувати якісні психосоматичні порушення.

II. Тестові завдання: оберіть одну правильну відповідь із запропонованих варіантів:

1. Засновником закону переживання часу є:

- а) Александр;
- б) Цуканов;
- в) Сеченов;
- г) Карвасарський.

2. Засновником концепції “специфічного емоційного конфлікту” є:

- а) Александр;
- б) Цуканов;
- в) Сеченов;
- г) Карвасарський.

3. Хто уперше описав у людини п’ять відчуттів, враховуючи біль?

- а) Платон;
- б) Аристотель;
- в) Дарвін Е.;
- г) Фрей.

4. Хто уперше висунув гіпотезу про існування у шкірі та слизових оболонках болючих рецепторів:

- а) Платон;
- б) Аристотель;
- в) Дарвін Е.;
- г) Фрей.

5. Хто є автором теорії інтенсивності:

- а) Платон;
- б) Аристотель;
- в) Дарвін Е.;
- г) Фрей.

Основна література: [1,2, 4, 6, 9, 11, 13, 16, 22, 27, 29, 33, 36, 38, 40].

V. Навчально-методична модуль II «Основи психосоматики»

Разом: 60 год.: з них лекції 10 год., семінарські 6 год., поточний модульний контроль – 4 год., самостійна робота - 40 год.

Модулі	Змістовий модуль I		Змістовий модуль II		
Кількість балів за модуль	48 балів		60 балів		
Тема лекції (за відвідування 1 бал)	1	2	3	4	5
Семінарські, практичні і лабораторні заняття (10 + 1 бал за відвідування)	Фундаментальні поняття психосоматики. Предмет дослідження, методи психосоматики. Клінічні прояви психічної єдності		Основні симптоми та синдроми психосоматичних розладів Психосоматична єдність, підходи		Порушення психіки при соматичних захворюваннях
Самостійна робота	10 балів		10 балів		
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота (25 балів)		Модульна контрольна робота (25 балів)		
	Коефіцієнт 1: 1,8 (108 : 1,08 = 100 балів)				
Підсум. контроль	залік				

VI. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

Навчальні досягнення студентів здобувачів друго-професійного (магістерського) рівня з курсу «Основи психосоматики» оцінюються за Європейською кредитно трансферно-накопичувальною системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти (п. IV), де зазначено види й терміни контролю. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переведення у європейську (ЕКТС) шкалу подано у табл. 6.1., табл. 6.2.

Таблиця 6.1

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

№	Вид діяльності	Кількість рейтингових балів
1	Відвідування лекцій	5
2	Відвідування семінарських занять	3
3	Робота на семінарському занятті	30
4	Самостійна робота	20
5	Модульна контрольна робота	50
	Підсумковий рейтинговий бал	Мин. – 93 Макс. - 108

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- **Методи усного контролю:** індивідуальне опитування, фронтальне опитування, доповіді, презентація завдань для практичних занять, участь в інтерактивних обговореннях.
- **Методи письмового контролю:** модульне письмове тестування; карти знань, картки для самостійної роботи, конспекти занять.
- **Комп'ютерного контролю:** презентації доповідей та творчих проєктів.
- **Методи самоконтролю:** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Вимоги та критерії оцінювання знань і умінь студентів з курсу «Основи психосоматики»

Навчальні досягнення студентів із дисципліни «Основи психосоматики» оцінюються за Європейською кредитно трансферно-накопичувальною системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти де зазначено види й терміни контролю. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переведення у європейську (ЕКТС) шкалу подано у наступній таблиці.

Порядок переведення рейтингових показників успішності

Рейтингова	Оцінка за стоба-	
------------	------------------	--

оцінка	льною шкалою	Значення оцінки
A	90 – 100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з. можливими незначними недоліками
B	82 – 89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75 – 81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69 – 74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності.
E	60 – 68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35 – 59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання.
F	1 – 35 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивчення курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни.

VII. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності.

1) За джерелом інформації:

- *Словесні*: лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.
- *Наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація.
- *Практичні*: вправи.

2) **За логікою передачі і сприймання навчальної інформації**: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) **За ступенем самостійності мислення**: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) **За ступенем керування навчальною діяльністю**: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) **Методи стимулювання інтересу до навчання**: навчальні дискусії; інтерактивні методи навчання, створення ситуацій пізнавальної новизни та зацікавленості.

VIII. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

- ✓ опорні конспекти лекцій;
- ✓ презентації лекцій;
- ✓ підручники та навчальні посібники;
- ✓ навчально-методичні посібники;
- ✓ робоча навчальна програма;
- ✓ збірка тестових і контрольних завдань для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів;
- ✓ засоби підсумкового контролю (комплект друкованих завдань для підсумкового контролю).

IX. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основні друковані джерела

1. Александровський Ю.А. Психосоматичні розлади. - К.: Вища школа, 2013. - 400 с.
2. Борисова О.В. Психіатрія, психосоматика, психотерапія. - К.: Наука, 2015.
3. Блейхер В.М. Клиническая психосоматика. - Москва: Медицина, 2015. – 328 с.
4. Блейхер В.М., Крук И.В. Толковый словарь психосоматических терминов / под ред. Бокова С.Н. - Воронеж: НПО "Модэк", 2015. – 640 с.
5. Бурлачук Л.Ф. Исследование личности в психосоматике. - К.:Вища школа, 2013. – 176 с.
6. Захаров А. И. Неврозы у детей и подростков. – Л., 2014.
7. Зейгарник Б. В. Психосоматика. – М., 2014.
8. Канарейкин К.Ф., Бахур В.Т. Эволюция психосоматической медицины // Клиническая медицина. - 2009. - Т.67, №12.
9. Каннабих Ю.В. История психосоматики. - М.: ИТР МГП ВОС, 2004. – 528 с.

Додаткові друковані джерела:

10. Блейхер В. М. Экспериментально-психологическое исследование психически больных. – Ташкент, 1971.
11. Бурлачук Л. Ф. Исследование личности в психосоматике. – Киев, 1979.
12. Васильченко Г. С. Общая психосоматика. Руководство для врачей. – М., 1977.
13. Захаров А. И. Опыт групповой психотерапии при неврозах детского и подросткового возраста. – Л., 1986.
14. Исаев Д. Н. Психическое недоразвитие у детей. – Л., 1982.

МОДУЛЬ 3 ПСИХОПАТОЛОГІЯ

II. ПРОГРАМА

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ V ЗАГАЛЬНА ПСИХОПАТОЛОГІЯ

Лекція 1. Основи загальної психопатології.

Загальні правила проведення діагностичної бесіди з хворим на розлади психіки та поведінки. Поняття симптому, симптомокомплексу та синдрому в психопатології. Продуктивні (позитивні) та негативні (дефіцитарні) синдроми та особливості їх зовнішніх проявів. Поняття суспільної небезпеки хворих на розлади психіки та поведінки. Активний та пасивний тип суспільної небезпеки психічно хворих та найбільш специфічні для цих типів психопатологічні синдроми.

Практичне заняття 1. Основи загальної психопатології.

Семінар 1. Сучасні наукові погляди на етіологію розладів психіки та поведінки Основи загальної психопатології.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. ПРИВАТНА ПСИХОПАТОЛОГІЯ

Лекція 2. Психопатологія психічних розладів внаслідок вживання психоактивних речовин.

Сучасна класифікація розладів психіки та поведінки внаслідок вживання психоактивних речовин. Найбільш поширені наркотичні речовини. Формування синдрому залежності від алкоголю. Абстинентний синдром та металкагольні психози. Різновиди каннабіноїдів та психопатологічні особливості сп'яніння внаслідок їх вживання. Новітні та «традиційні» наркотичні речовини. Психопатологічні особливості вживання опіатів та психостимуляторів.

Семінар 2. Психопатологія психічних розладів внаслідок вживання психоактивних речовин.

Семінар 3. Психопатологія непсихотичних психічних розладів.

Практичне заняття 2. Психопатологія непсихотичних психічних розладів.

III. Навчально-методична карта Модулю 3. «Психопатологія» навчальної дисципліни «Психологія»

Разом: 60 год.: з них лекції 6 год., семінарські 6 год., практичні – 4 год., поточний модульний контроль – 4 год., самостійна робота - 40 год.

Модулі	Змістовий модуль V		Змістовий модуль VI	
Назва модуля	ЗАГАЛЬНА ПСИХОПАТОЛОГІЯ		ПРИВАТНА ПСИХОПАТОЛОГІЯ	
Кіл. балів за модуль	78 балів		70 балів	
Теми	1	2	3	4
Теми лекцій	Основи загальної психопатології. (1 бал).	-	Психопатологія психічних розладів внаслідок вживання психоактивних речовин (1 бал)	Психопатологія неспсихотичних психічних розладів (1 бал).
Теми семінар. занять (10 бал)	-	Сучасні наукові погляди на етіологію розладів психіки та поведінки (1 бал).	Психопатологія психічних розладів внаслідок вживання психоактивних речовин (1 бал)	Психопатологія неспсихотичних психічних розладів (1 бал).
Теми практич. занять (10 бал)	Основи загальної психопатології (1 бал).	-	-	Психопатологія неспсихотичних психічних розладів (1 бал).
Самост. робота	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів
Види пот.конт.	Модульна контрольна робота (25 балів)		Модульна контрольна робота (25 балів)	

Всього: 128 бали: коеф.: 1,3

IV. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Семінар 1.

Тема. Основи загальної психопатології.

(2 год.)

1. Продуктивні психопатологічні симптоми та методи їх діагностики.
2. Синдромальний аналіз стану хворого на розлади психіки та поведінки.
3. Основні психопатологічні синдроми у хворих з активним типом суспільної небезпеки.
4. Основні психопатологічні синдроми у хворих з пасивним типом суспільної небезпеки.

Практичне заняття 1.

Тема. Сучасні наукові погляди на етіологію розладів психіки та поведінки.

(2 год.)

1. Отримання практичних навичок збору анамнестичних даних.
2. Отримання навичок проведення клінічної співбесіди та спостереження.
3. Отримання навичок виявлення факторів ризику виникнення розладів психіки та поведінки.
4. Розробка основних напрямків психопрофілактичної роботи з урахуванням етіологічних аспектів психічної патології.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ VI ПРИВАТНА ПСИХОПАТОЛОГІЯ.

Семінар 2.

Тема. Психопатологія психічних розладів внаслідок вживання психоактивних речовин.

(2 год.)

1. Психопатологія психічних розладів внаслідок вживання алкоголю.
2. Психопатологія психічних розладів внаслідок вживання канабіноїдів.
3. Психопатологія психічних розладів внаслідок вживання опіатів.
4. Психопатологія психічних розладів внаслідок вживання психостимуляторів.

Семінар 3.

Тема. Психопатологія неспсихотичних психічних розладів.

(2 год.)

1. Поняття норми та патології в психології особистості.
2. Акцентуованість особистості та психопатії.
3. Патопсихологія специфічних розладів особистості.
4. Особливості та сучасні наукові погляди на розлади звичок і потягів та на розлади статевої ідентифікації.
5. Психопатологія розладів психіки після перебування в екстремальних ситуаціях.

Практичне заняття 2.

Тема. Психопатологія неспсихотичних психічних розладів.

(2 год.)

1. Отримання практичних навичок з діагностики розладів особистості.
2. Отримання практичних навичок з діагностики гострої реакції на стрес та посттра-

вматичного стресового розладу.

- Отримання практичних навичок надання першої домедичної допомоги постраждалим під час надзвичайних ситуацій.

V. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I ЗАГАЛЬНА ПСИХОПАТОЛОГІЯ.

Тема 1. Основи загальної психопатології.

1. Напишіть доповідь на тему «Сучасні методи дослідження в психопатології», структуруючи методи дослідження відповідно до визначених клініко-психопатологічних завдань дослідження.

Форма подання: у вигляді вільного опису.

Критерії оцінювання: змістовність, логічність

Тема 2. Сучасні наукові погляди на етіологію розладів психіки та поведінки.

1. Напишіть доповідь на тему: «Наукові відкриття XXI сторіччя, які пояснюють причини виникнення ...» (психічний розлад впишіть самостійно).

Форма подання: у вигляді вільного опису.

Критерії оцінювання: змістовність, логічність

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ VI ПРИВАТНА ПСИХОПАТОЛОГІЯ.

Тема 3. Розлади психіки та поведінки внаслідок вживання психоактивних речовин.

1. Складіть конспект психопатологічних проявів гострої інтоксикації внаслідок вживання психоактивних речовин, структуруючи його відповідно до сучасної міжнародної класифікації хвороб МКХ-10.

Форма подання: у вигляді вільного опису.

Критерії оцінювання: змістовність, логічність.

Тема 4. Психопатологія неспсихотичних психічних розладів.

Складіть конспект запропонованої теми (оберіть тільки одну):

- Особливості патопсихологічної діагностики розладів особистості.
- Поняття норми та патології в психології особистості.
- Акцентуованість особистості та психопатії.
- Патопсихологія специфічних розладів особистості.
- Патопсихологічні особливості та сучасні наукові погляди на розлади звичок і потягів, а також на розлади статевої ідентифікації.

Форма подання: у вигляді вільного опису.

Критерії оцінювання: змістовність, логічність.

VI. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного та підсумкового контролю з Модулю 3. «Психопатологія» навчальної дисципліни «Психологія»
(підсумковий контроль – залік)

Вид діяльності	Кількість рейтингових балів
Відування лекцій	3
Відування семінарських і практичних занять	5
Робота на семінарських і практичних заняттях	50
Самостійна робота	20

Модульна контрольна робота	50
Підсумковий рейтинговий бал	128
Розрахунок	$128:100=1,3$

Порядок переведення рейтингових показників успішності

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90 – 100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з. можливими незначними недоліками
B	82 – 89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75 – 81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69 – 74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності.
E	60 – 68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35 – 59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання.
F	1 – 35 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивчення курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни.

VII. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності.

1) За джерелом інформації:

- *Вербальні:*
 - лекції (традиційна, проблемна);
 - із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація);
 - семінари;
 - консультації.
- *Наочні:* ілюстрація із практичної діяльності, демонстрація.
- *Практичні:* вправи.

2) За ступенем керування навчальною діяльністю:

- під керівництвом викладача;
- самостійна робота студентів:
 - з навчальною літературою;
 - виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

- навчальні дискусії;
- інтерактивні методи навчання;
- створення ситуацій пізнавальної новизни та зацікавленості у практичному використанні отриманих знань.

VIII. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

- опорні стислі конспекти лекцій;
- презентації лекцій;

- підручники та навчальні посібники;
- навчально-методичні посібники;
- робоча навчальна програма;
- засоби підсумкового контролю (комплект друкованих завдань для підсумкового контролю).

XI. ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Історія розвитку експериментальної психології.
2. Місце експериментальної психології в системі психологічних знань.
3. Розвиток експериментальної психології за кордоном.
4. Розвиток експериментальної психології в Росії.
5. Основні завдання експериментальної психології на сучасному етапі.
6. Предмет експериментальної психології.
7. Методологічні основи експериментальної психології.
8. Проблеми експериментального дослідження психіки.
9. Поняття наукового дослідження: структура, види, принципи.
10. Класифікація методів психологічних досліджень.
11. Загальнонаукові дослідницькі методи.
12. Система психологічних методів дослідження (Б.Г.Ананьєв).
13. Моделювання в науковому дослідженні.
14. Психологічне спостереження. Види.
15. Помилки психологічного спостереження.
16. Бесіда як психологічний метод дослідження.
17. Архівний метод.
18. Психологічне тестування. Валідність і надійність тесту.
19. Порівняльна характеристика загальнонаукових дослідницьких методів: спостереження, вимір і експеримент.
20. Поняття психологічного експерименту, його особливості.
21. Види експериментального дослідження.
22. Ідеальний і реальний експерименти.
23. Природний та лабораторний експерименти.
24. Констатуючий експеримент у психології.
25. Експеримент повної відповідності.
26. Валідність та надійність експерименту.
27. Види валідності.
28. Фактори, що порушують валідність та надійність психологічного експерименту.
29. Експериментальна вибірка й способи її створення. Репрезентативність вибірки.
30. Характеристика стратегій добору досліджуваних у вибірку.
31. Поняття про експериментальну й контрольну групи.
32. Соціально-психологічні компоненти організації експерименту.
33. Експериментальне спілкування.
34. Особистість досліджуваного й ситуація психологічного експерименту.
35. Експериментатор: його особистість і діяльність.
36. Види артефактів у психологічному експерименті та засоби їх уникнення.
37. Етичні принципи проведення дослідження на людині.
38. Гіпотеза наукового дослідження, види гіпотез.
39. Основні ознаки правильної гіпотези.
40. Нуль-гіпотеза і значущі результати дослідження.
41. Види змінних.
42. Методики виміру змінних.

43. Критерії якості виміру змінних: об'єктивність, надійність, валідність.
44. Контроль змінних у психологічному експерименті.
45. Контроль незалежної змінної.
46. Контроль зовнішніх змінних.
47. Етапи експериментального дослідження в психології.
48. Визначення об'єкта й предмета наукового дослідження.
49. Постановка проблеми наукового дослідження.
50. Класифікації експериментальних планів
51. Доекспериментальні плани.
52. Квазіекспериментальний підхід і плани квазіекспериментів
53. Кореляційне дослідження.
54. Формуючий експеримент: особливості й область застосування.
55. Психологічний вимір.
56. Типи вимірювальних шкал.
57. Методи математичної обробки результатів психологічного дослідження.
58. Якісна і кількісна обробка даних експериментального дослідження.
59. Коефіцієнти кореляції Пірсона й Спірмена.
60. Інтерпретація й узагальнення результатів дослідження.
61. Можливі помилки узагальнення експериментальних даних.
62. Форми подання результатів наукового дослідження.
63. Експеримент у соціальній психології.
64. Експеримент у віковій і педагогічній психології.
65. Назвіть основні ознаки астенічного синдрому.
66. Назвіть основні ознаки сенестопатичного синдрому.
67. Назвіть основні ознаки obsесивного синдрому.
68. Назвіть основні ознаки іпохондричного синдрому.
69. Назвіть основні ознаки синдрому деперсоналізації-дереалізації.
70. Назвіть основні ознаки істеричного синдрому.
71. Назвіть основні ознаки депресивного синдрому.
72. Назвіть основні ознаки маніакального синдрому.
73. Назвіть основні ознаки синдрому надцінних ідей.
74. Назвіть основні ознаки параноїяльного синдрому.
75. Назвіть основні ознаки параноїдного синдрому.
76. Назвіть основні ознаки галюцинаторного синдрому.
77. Назвіть основні ознаки галюцинаторно-параноїдного синдрому.
78. Назвіть основні ознаки парафренного синдрому.
79. Назвіть основні ознаки деліріозного синдрому.
80. Назвіть основні ознаки аментивного синдрому.
81. Назвіть основні ознаки сутінкового потьмарення свідомості.
82. Назвіть основні ознаки онейроїдного синдрому.
83. Назвіть основні ознаки апатико-абулічного синдрому.
84. Назвіть основні ознаки кататонічного синдрому.
85. Назвіть основні ознаки гебоїдного синдрому.
86. Назвіть основні ознаки гебефренічного синдрому.
87. Назвіть основні ознаки олігофренічний синдром.
88. Назвіть основні ознаки психоорганічного синдрому.
89. Назвіть основні ознаки корсаковського синдрому.
90. Назвіть основні ознаки органічних зміни особистості.
91. Назвіть основні ознаки псевдопаралітичного синдрому.
92. Назвіть основні ознаки дементного синдрому.
93. Назвіть основні ознаки синдрому Ганзера.
94. Назвіть основні ознаки істеричного припадку.

95. Виділіть провідні загальні симптоми деменції
96. Виділіть провідні симптоми деменції при хворобі Альцгеймера.
97. Виділіть провідні симптоми деменції при судинному ураженні головного мозку.
98. Виділіть основні причини судинної деменції.
99. Виділіть провідні симптоми деменції при хворобі Піка.
100. Виділіть провідні симптоми деменції при хвороба Крейцфельда-Якоба.
101. Виділіть провідні симптоми деменції при хворобі Гентінгтона.
102. Виділіть провідні симптоми деменції при хворобі Паркінсона.
103. Розкрийте основний зміст понять психопатологічного симптому, симптомо-комплексу та синдрому.
104. Виділіть основні ознаки органічного емоційно лабільного розладу.
105. Виділіть основні ознаки легкого когнітивного розладу.
106. Виділіть основні ознаки органічного розладу особистості.
107. Виділіть основні ознаки посткоммоційного синдрому.
108. Виділіть основні ознаки гострої інтоксикації внаслідок вживання алкоголю.
109. Виділіть основні ознаки гострої інтоксикації внаслідок вживання канабіноїдів.
110. Виділіть основні ознаки гострої інтоксикації внаслідок вживання опіатів.
111. Виділіть основні ознаки гострої інтоксикації внаслідок вживання кокаїну.
112. Виділіть основні ознаки гострої інтоксикації внаслідок вживання амфетаміну та метамфетаміну.
113. Виділіть основні ознаки гострої інтоксикації внаслідок вживання гашишу.
114. Виділіть основні ознаки гострої інтоксикації внаслідок вживання галюциногенів.
115. Виділіть особливості абстинентного синдрому внаслідок вживання алкоголю.
116. Виділіть особливості абстинентного синдрому внаслідок вживання опіатів.
117. Виділіть особливості абстинентного синдрому внаслідок вживання психостимуляторів.
118. Виділіть основні особливості безперервного типу протікання шизофренії.
119. Виділіть основні особливості шубоподібного типу протікання шизофренії
120. Виділіть основні особливості приступоподібного типу протікання шизофренії.
121. Виділіть основні особливості формування шизофренічного дефекту у випадку різних типів протікання шизофренії.
122. Виділіть основні клінічні ознаки гострого психотичного розладу без симптомів шизофренії.
123. Виділіть основні клінічні ознаки шизоафективних розладів.
124. Виділіть основні фактори ризику розвитку шизофренії.
125. Проаналізуйте основні прояви параноїдної шизофренії.
126. Проаналізуйте основні прояви гебефренної шизофренії.
127. Проаналізуйте основні прояви кататонічної шизофренії.
128. Проаналізуйте основні прояви недиференційованої шизофренії.
129. Проаналізуйте основні прояви постшизофренічної депресії.
130. Проаналізуйте основні прояви простої шизофренії.
131. Проаналізуйте основні прояви шизотипового розладу.
132. Проаналізуйте основні прояви біполярного афективного розладу.
133. Проаналізуйте основні прояви маніакального епізоду.
134. Проаналізуйте основні прояви депресивного епізоду.
135. Проаналізуйте основні прояви гіпоманії.
136. Проаналізуйте основні прояви дистимії.

137. Проаналізуйте особливості діагностики розладів особистості.
 138. Проаналізуйте поняття норми та патології в психології особистості.
 139. Проаналізуйте основні прояви акцентуованості особистості та психопатій.
 140. Проаналізуйте основні прояви патопсихології специфічних розладів особистості.
 141. Проаналізуйте основні прояви параноїдного розладу особистості.
 142. Проаналізуйте основні прояви шизоїдного розладу особистості.
 143. Проаналізуйте основні прояви соціопатії.
 144. Проаналізуйте основні прояви емоційно-нестійкого розладу особистості.
 145. Проаналізуйте основні прояви істеричного розладу особистості.
 146. Проаналізуйте основні прояви ананкастного (обсесивно-компульсивного) розладу особистості.
 147. Проаналізуйте основні прояви тривожного розладу особистості.
 148. Проаналізуйте основні прояви залежного розладу особистості.
 149. Проаналізуйте основні прояви хронічних зміни особистості, не пов'язаних з пошкодженням чи захворюванням головного мозку.
 150. Проаналізуйте основні прояви особливостей та сучасних наукових поглядів на розлади звичок і потягів, а також на розлади статевої ідентифікації.
 151. Проаналізуйте основні прояви легкої розумової відсталості.
 152. Проаналізуйте основні прояви помірної і важкої розумової відсталості.
 153. Проаналізуйте основні прояви глибокої розумової відсталості.
 154. Проаналізуйте основні прояви нервової анорексії.
 155. Проаналізуйте основні прояви нервової булімії.
 156. Проаналізуйте основні прояви безсоння неорганічної природи.
 157. Проаналізуйте основні прояви гіпресомнії неорганічної природи.
 158. Проаналізуйте основні прояви розладу режиму сну-неспанння неорганічної природи.
 159. Проаналізуйте основні прояви сомнамбулізму.
 160. Проаналізуйте основні прояви жахів під час сну та кошмарів.
 161. Проаналізуйте основні прояви відсутності або втрати статевого потягу.
 162. Проаналізуйте основні прояви сексуальної відрази, відсутності сексуального задоволення.
 163. Проаналізуйте основні прояви відсутності генітальної реакції.
 164. Проаналізуйте основні прояви оргазмічної дисфункції.
 165. Проаналізуйте основні прояви передчасної еякуляції.
 166. Проаналізуйте основні прояви вагінізму неорганічної природи.
 167. Проаналізуйте основні прояви діаспореунії неорганічної природи.
 168. В класичній психосоматиці виділяють три групи розладів, окрім:
 Г) вегетозів.
 А) конверсійних розладів;
 Б) «органних неврозів»;
 В) психосоматичних захворювань у вузькому значенні слова;
169. Представниками антропологічного напрямку в психосоматиці є:
 Г) Вайзеккер.
 А) Поллок;
 Б) Стоквис;
 В) Вітковер;
170. Термін «психосоматика» в медицину ввів:
 В) Хайнрот;
 А) Гіппократ;
 Б) Райх;
 Г) Гародден.

171. Засновником кортико-вісцеральної патології, як одного із напрямків психосоматики, є:
- В) Биков;
 - А) Павлов;
 - Б) Анохін;
 - Г) Сімонов.
172. Сучасна біопсихосоціальна модель хвороби розроблена:
- В) Енгелем;
 - А) Карасу;
 - Б) Екскюлем;
 - Г) Любаном-Плоцца.
173. Автором концепції «профіля особистості» в психосоматичній медицині є:
- В) Данбар;
 - А) Александер;
 - Б) Вітковер;
 - Г) Поллак.
174. Поведінковий тип А є «фактором ризику»:
- Г) серцево-судинних захворювань.
 - А) шлунково-кишкових захворювань;
 - Б) злоякісних новоутворень;
 - В) порушення дихальної системи;
175. Конверсійні розлади, які поклали початок психоаналітичному напрямку в психосоматиці, були описані:
- В) Фрейдом;
 - А) Александером;
 - Б) Желліффе;
 - Г) Адлером.
176. Термін «алекситимія» ввів:
- В) Сифнеос;
 - А) Еллікс;
 - Б) Карасу;
 - Г) Розенман.
177. Концепцію «органних неврозів» розробив:
- Г) Дойч.
 - А) Вітковер;
 - Б) Енгель;
 - В) Френч;
178. При гіперстенічній формі неврастенії переважають симптоми:
- Г) дратівлива слабкість.
 - А) загальної слабкості, млявості;
 - Б) нестерпності будь-яких подразників і навантажень;
 - В) зниження загального життєвого тону;
179. Тривала апатія з байдужим ставленням до загрозливої ситуації і навколишнього середовища – це прояви:
- Г) затяжного психогенного неврозу.
 - А) реактивного збудження;
 - Б) реактивного ступора;
 - В) емоційного паралічу;
180. Важливим диференційно-діагностичним критерієм, за допомогою якого можливо запідозрити наявність психосоматичного захворювання, є:
- Г) атиповість клінічних проявів

- А) фрустраційна та емоційна напруженість;
 Б) енергетичний потенціал і антистресова стійкість;
 В) розвиток ендогенної прихованої депресії;
181. Біль у ділянці серця є проявом такого варіанту маскованої депресії, як:
 А) агрипічний;
 Б) алгічно-сенестопатичний;
 В) діенцефальний;
 Г) обцесивний.
182. Головний біль є проявом такого варіанту маскованої депресії, як:
 В) діенцефальний;
 А) агрипічний;
 Б) алгічно-сенестопатичний;
 Г) обцесивний.
183. Біль у різних ділянках живота є проявом такого варіанту маскованої депресії, як:
 В) діенцефальний
 А) агрипічний;
 Б) алгічно-сенестопатичний;
 Г) обцесивний.
184. Стійке безсоння є проявом такого варіанту маскованої депресії, як:
 Г) обцесивний.
 А) агрипічний;
 Б) алгічно-сенестопатичний;
 В) діенцефальний;
185. Підвищений бал за шкалою депресії відповідно до результатів психодіагностики за стандартизованим тестом ММРІ вказує на:
 А) депресивну іпохондрію;
 Б) маніакальну іпохондрію;
 В) приховану депресію;
 Г) соціальну інтроверсію.
186. Підвищення більшості “емоційних” шкал відповідно до результатів психодіагностики за стандартизованим тестом ММРІ вказує на:
 Б) маніакальну іпохондрію;
 А) приховану депресію;
 В) невротичні зміни особистості;
 Г) соціальну інтроверсію.
187. Невротичний генезис сомато-вегетативних проявів може підтвердити психодіагностику за шкалою:
 В) невротизації за стандартизованим тестом “Невротизація-психопатизація”;
 А) депресії за стандартизованим тестом ММРІ;
 Б) істерії за стандартизованим тестом ММРІ;
 Г) психопатизації і соціальної інтраверсії за стандартизованим тестом ММРІ.
188. Хто ввів термін «деонтологія»?
 в) Бентам;
 а) Декарт;
 б) Спиноза;
 г) Бубер.
189. Засновником закону переживання часу є:
 Б) Цуканов;
 А) Александр;
 В) Сеченов;
 Г) Карвасарський.
190. Засновником концепції “специфічного емоційного конфлікту” є:

- А) Александр;
 Б) Цуканов;
 В) Сеченов;
 Г) Карвасарський.
191. Хто уперше описав у людини п'ять відчуттів, враховуючи біль?
 Б) Аристотель;
 А) Платон;
 В) Дарвін Е.;
 Г) Фрей.
192. Хто уперше висунув гіпотезу про існування у шкірі та слизових оболонках болючих рецепторів:
 А) Платон;
 Б) Аристотель;
 В) Дарвін Е.;
 Г) Фрей.
193. Хто є автором теорії інтенсивності:
 В) Дарвін Е.;
 А) Платон;
 Б) Аристотель;
 Г) Фрей.
194. Чекання, "страх болю" є примітивною формою емоції страху взагалі згідно вчення:
 Б) Данієлополу;
 А) Аствацатурова
 В) Анохіна;
 Г) Мерскі.
195. Тривога – це емоція:
 А) пов'язана з переживанням тривалих неприємностей;
 Б) спрямована на майбутнє, пов'язана з передбаченням можливих невдач;
 В) пов'язана з переживанням попередніх втрат та образ;
 Г) яка супроводжується переживаннями будь-якої негативної події.
196. Для депресивного хворого характерне:
 А) бліде маскоподібне обличчя;
 В) асиметрія у мімічних реакціях;
 Б) багата виразна міміка обличчя;
 Г) міміка скорботи.
197. Прискорена мова частіше характеризує:
 В) тривожного пацієнта;
 Г) особу, яка демонструє поведінку симуляції.
 А) депресивного пацієнта;
 Б) хворого з іпохондричними переживаннями;
198. Голосна мова найчастіше відмічається у:
 В) хворих з іпохондричними переживаннями;
 Г) пацієнтів в гіпоманіакальному стані.
 А) осіб астено-невротичного рівня;
 Б) хворих з елементами нав'язливості;
199. Адаптація пацієнта до умов стаціонару триває приблизно:
 А) близько 5 днів;
 Г) 15 днів.
 Б) близько 2 тижнів;
 В) перші два дні госпіталізації;
200. Поведінка агравації характеризується:

- А) свідомим відображенням симптомів відсутньої хвороби;
- Б) зменшенням симптомів хвороби;
- В) перебільшенням симптомів хвороби;
- Г) неусвідомленням симптомів хвороби.

201. В структурі внутрішньої картини хвороби виокремлюють наступні основні компоненти:

- В) емоційний, раціональний та мотиваційний;
- А) сенситивний та емоційний;
- Б) емоційний та раціональний;
- Г) сенситивний, емоційний, раціональний і мотиваційний.

202. Адаптивні механізми, які спрямовані на редукцію патогенної емоційної напруги, що охороняють від хворобливих почуттів та спогадів, а також від подальшого розвитку психологічних та фізіологічних порушень, називають:

- А) копінг-механізмами;
- Б) механізмами психологічного захисту;
- В) компенсаторними психологічними механізмами;
- Г) адаптивними психологічними реакціями.

203. Іпохондрія – це:

- В) небажання виліковуватися;
- А) хворобливо перебільшена турбота за своє здоров'я;
- Б) страх перед соціальними наслідками хвороби;
- Г) отримання користі від захворювання.

204. До "важких" відносять пацієнтів, які мають:

- Б) депресивні риси суїцидальною спрямованості;
- А) епілептоїдні риси;
- В) гіпертичні риси;
- Г) астено-невротичні риси.

205. Психологічною засадою особистісно-орієнтованої (реконструктивної) психотерапії є:

- Г) теорія поля.
- А) теорія діяльності;
- Б) теорія відношень;
- В) теорія установки;

206. Особистісно-орієнтована (реконструктивна) психологія – це:

- А) психотерапевтичний вплив, який враховує особливості пацієнта;
- Б) психотерапевтичний напрямок, який базується на психології відношень;
- В) варіант клієнт – центрованої психотерапії;
- Г) варіант когнітивної психотерапії.

207. Когнітивна психотерапія виникла як один із напрямів:

- А) раціональної психотерапії;
- Б) гуманістичної психотерапії;
- В) поведінкової психотерапії;
- Г) психодинамічної психотерапії.

208. Психологічною засадою психодинамічного напрямку є:

- Б) психоаналіз;
- А) біхевіоризм;
- В) гуманістична психологія;
- Г) когнітивна психологія.

209. У хворого підвищений, ейфоричний настрій, він легковажно ставиться до недуги та лікування. Надіється, що "само все обійдеться", тому порушує режим, що призводить до загострення перебігу хвороби. Який тип реагування на недугу

- А) утилітарний;

- Б) анозогнозичний;
- В) неврастенічний;
- Г) ейфоричний;
- Д) дисфоричний.

210. Хворий прагне співчуття, уваги, кращого ставлення до себе, говорить: "А може, отримаю пенсію за інвалідністю і не буду працювати, а займатимусь вдома улюбленою справою". Який тип реагування на недугу?

- А) ейфоричний;
- Б) зневажливий;
- В) егоцентричний;
- Г) нозофільний;
- Д) утилітарний

211. Хворий активно відкидає думки про недугу та її можливі наслідки, прояви хвороби оцінює як "несерйозні відчуття", тому відмовляється від обстеження і лікування або обмежується "самолікуванням". Який тип реагування на хворобу?

- Д) анозогнозичний.
- А) егоцентричний;
- Б) гармонійний;
- В) апатичний;
- Г). ейфоричний;

212. Хворий цілком байдужий до своєї недуги та її наслідків, апатичний, втратив інтерес до життя, до всього, що раніше його цікавило. Пасивно приймає ліки та процедури. Який тип реагування на хворобу?

- Г) апатичний;
- А) іпохондричний;
- Б) анозогнозичний;
- В) егоцентричний;
- Д) депресивний.

213. Хворий тривожний, депресивний, неспокійний, побоюється можливих ускладнень, сумнівається в ефективності лікування, настрої пригнічений. Який тип реагування на хворобу?

- В) тривожно-депресивний;
- А) іпохондричний;
- Б) неврастенічний;
- Г). дисфоричний;
- Д) анозогнозичний.

214. Хворий депресивний, пригнічений, тривожний, не вірить у сприятливе закінчення недуги, не виявляє особливого інтересу до обстеження і лікування. Який тип реагування на хворобу?

- А) ейфоричний;
- Б) дисфоричний;
- В) тривожно-депресивний;
- Г) іпохондричний;
- Д) неврастенічний.

215. Хворий переконаний у наявності в нього серйозної недуги, постійно зосереджений на хворобливих відчуттях, переживання та безперервні розмови про хворобу призводять до перебільшеного суб'єктивного сприймання наявних і пошуку уявних недуг. Бажання лікуватись поєднуються з невірою в успіх. Який тип реагування на хворобу?

- В) апатичний;
- А) тривожно-депресивний;
- Б) іпохондричний;
- Г) егоцентричний;

Д) дисфоричний.

216. Хворий дратівливий при болю, стражданнях, нетерплячий, нездатний чекати результатів обстеження і лікування. Який тип реагування на хворобу?

Г) неврастенічний;

А) депресивний;

Б) іпохондричний;

В) егоцентричний;

Д) ейфоричний.

217. Тривога хворого більше стосується не реальних, а можливих ускладнень недуги, а також малореальних життєвих труднощів, пов'язаних з нею. Розуміє абсурдність своїх хвилювань, але не може подолати їх. Який тип реагування на хворобу?

Д) тривожно-депресивний.

А) неврастенічний;

Б) дисфоричний;

В) апатичний;

Г) нав'язливо-тривожний;

218. У хворого пригнічено-злобний настрій, схвильований, схильний до спалахів крайньої невдоволеності людьми, які його оточують, і собою теж. Скрупульозно виконує призначення, але з підозрілою недовірою ставиться до нових призначень. Який тип реагування на хворобу?

Г). депресивний;

А) зневажливий;

Б) дисфоричний;

В) утилітарний;

Д) іпохондричний.

219. Хворий зневажливо ставиться до свого здоров'я, недооцінює серйозність недуги, не лікується, не береже себе і виявляє необґрунтований оптимізм щодо прогнозу. Який тип реагування на хворобу?

В) ейфоричний;

А) нозофільний;

Б) утилітарний;

Г) зневажливий;

Д) анозогностичний.

220. Хворий демонструє свою хворобу близьким і рідним з метою привернути до себе їх увагу, вимагає виняткового піклування про себе. Який тип реагування на хворобу?

В) гармонійний;

А) утилітарний;

Б) егоцентричний;

Г). анозогностичний;

Д) зневажливий.

221. Хворий гармонійно, правильно оцінює свою недугу, прагне активно сприяти лікуванню, а при несприятливому прогнозі переключує увагу на інші фактори. Який тип реагування на хворобу?

А) неврастенічний.

Б) гармонійний.

В) ейфоричний.

Г). егоцентричний.

Д) апатичний.

222. Хвора задоволена, що захворіла, стверджуючи: "Зможу приділити більше уваги дітям, не буду відводити їх у дитячий садок, зроблю ремонт у квартирі, трохи почитаю, займусь улюбленою справою". Який тип реагування на хворобу?

- Д) егоцентричний.
 А) утилітарний;
 Б) ейфоричний;
 В) гармонійний;
 Г). нозофільний;

223. Хвора надто боїться своєї недуги, повторно обстежується у різних спеціалістів, часто міняє лікарів. Більшою чи меншою мірою розуміє свою проблему, але не може боротись з нею. Який тип реагування на хворобу?

- Д) депресивний.
 А) нозофобний;
 Б) утилітарний;
 В) дисфоричний;
 Г). іпохондричний;

224. Хворий не докладає зусиль волі до видужання, вважає недугу несерйозною, а тому ліки приймає від випадку до випадку, не дотримується режиму, дієти, не відмовляється від куріння, вживання алкоголю і т. ін. До якого типу можна віднести цього хворого?

- В) підозріливий;
 А) заглиблений у хворобу;
 Б) боягузливий;
 Г). уявний (істеричний);
 Д) лінивий.

225. Хворий звикся з недугою, іноді вважає її невиліковною, проте скрупульозно виконує всі призначення, акуратний, педантичний щодо лікування, дуже цікавиться результатами аналізів, уважно стежить за новинками в галузі медицини. До якого типу можна віднести цього хворого?

- В) активний;
 А) уявний (істеричний);
 Б) заглиблений у хворобу;
 Г) лінивий;
 Д) боягузливий.

226. Хворий охоче звертається до лікарів, піддається різним, часто неприємним маніпуляціям. Може демонструвати різні ознаки хвороб, про які прочитав у книжках чи дізнався від знайомих. У нього переважає бажання лікуватись і показувати свою хворобу. Вимагає співчуття й уваги з боку рідних і медперсоналу. До якого типу можна віднести цього хворого?

- Г) активний;
 А) підозріливий;
 Б) уявний (істеричний);
 В) лінивий;
 Д) боягузливий.

227. Хворий побоюється йти до лікаря ("Може, вигаданий діагноз та й підтвердиться"), боїться рентгенообстеження ("А може, виявлять щось"), аналізів крові ("А що, коли лейкоз?"), сечі ("А якщо раптом діабет?"). До якого типу можна віднести цього хворого?

- В) уявний (істеричний);
 А) активний;
 Б) лінивий;
 Г) боягузливий;
 Д) підозріливий.

228. Хворий підозріливий, нерішучий, боязкий, постійно сумнівається, прагне вивідати все про свою недугу. Легко піддається навіюванню. Цікавиться не так

лікуванням, як діагнозом. Відвідує різних спеціалістів, домагається консультацій професорів, охоче піддається різним методам дослідження, але не довіряє їм. До якого типу можна віднести цього хворого?

- Г) заглиблений у хворобу;
- А) боягузливий;
- Б) уявний (істеричний);
- В) підозріливий;
- Д) активний.

229. Хворий метушливий, нетерплячий, вимагає від медицини швидкого "ремонт", як у техніці. Часто виявляє претензії до медиків і конфліктує з ними, порушує режим, вважає, що медсестра робить ін'єкції не так, як треба, і не туди, куди слід, дає не ті ліки. До якого типу можна віднести цього хворого?

- Г) метушливий (вередливий);
- А) активний;
- Б) заглиблений у хворобу;
- В) боягузливий;
- Д) підозріливий.

230. Хворий тверезо ставиться до своєї недуги, спокійно і сумлінно виконує всі призначення, активно допомагає лікареві в боротьбі із хворобою. Настрій рівний, пацієнт впевнений у видужанні. Знаходить собі заняття: читає, пише, щось майструє, допомагає іншим хворим. До якого типу можна віднести цього хворого?

- Б) активний;
- А) метушливий;
- В) заглиблений у хворобу;
- Г) уявний (істеричний);
- Д) підозріливий.

Х. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основні друковані джерела

1. Блейхер В.М., Крук И.В. Толковый словарь психиатрических терминов. — К., 1995.
2. Классификация психических и поведенческих расстройств (с глоссарием и исследовательскими диагностическими критериями) / Под ред.: Дж.Э. Купера/ — К.: Сфера, 2000. — 464 с.
3. Омелянович В.Ю. Основы судебной психиатрии: Навчальний посібник. - Донецьк: Норд-Пресс, 2006. — 205 с.
4. Волков В.Н. Судебная психиатрия. — М., 2001.
5. Руководство по психиатрии. В 2-х томах / Под ред. Г.В. Морозова. — М., 1988.
6. Морозов Г.В. Судебная психиатрия. — М., 1986.
7. Марчук А.І. Судова психіатрія. К., 2003.
8. Дмитриев А.С, Клименко Т.В. Судебная психиатрия: Учебник. — М., 1998.
9. Судебная психиатрия: Учебник для вузов / Под общ. ред.: Г.В. Морозова/ — М., 1978.

Додаткові друковані джерела

1. Гельдер М., Гет Д., Мейо Р. Оксфордское пособие по психиатрии. Т. 2., — К.: Сфера, 1999.
2. Кон И.С. Введение в сексологию. — М.: Медицина, 1998.
3. Корухов Ю.И. Комплексні дослідження в судовій експертизі. — К., 1997.
4. Каплан Г.И., Сэдок Б.Дж. Клиническая психиатрия. В 2-х томах. — М., 1994.
5. Лексиконы психиатрии Всемирной организации здравоохранения. — К.: Сфера, 2001.

Інформаційні ресурси

1. Пошукова система Національної бібліотеки імені В.І.Вернадського. – Режим доступу до електронних ресурсів - <http://www.nbuv.gov.ua/>
2. Пошукова системи Інтернет. - Режим доступу до електронних ресурсів: <http://www.google.com.ua/>
3. Пошукова системи Інтернет. - Режим доступу до електронних ресурсів: <http://www.yandex.ua>
4. Ispp.org.ua - офіційний сайт Інституту соціальної та політичної психології АПН України <http://socionet.ru/>